

KENTSEL ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİNİN ÖRGÜTLENMESİ ve YENİDEN KULLANIM

A. Devrim IŞIKKAYA¹, Prof. Hakkı ÖNEL

Adres: Ekin Sokak. No:34/8 Yeşilyurt, İstanbul
devrimi@superonline.com

ÖZET

Kentsel dönüşüm senaryosu, kentin öncelikle fiziksel ve sosyal yapısına bağlı olarak, kentin özgün belleğini ve dokusunu dikkate almalıdır. Projenin temasını, yerel sosyal ve fiziksel değerler belirlemeli, ekonomik, ekolojik ve eşitlikçi ilkeler proje başlangıcı, süreci ve sonucunda belirleyici olmalıdır. Dönüşüm projesinin bir uzlaşma projesi olduğu unutulmamalı, örgütlenmeler tabana yayılı, demokratik ve yatayda genişlemeli, organizasyon biçimi şeffaf ve demokratik ortaklıklara dayanmalı, ancak tüm ortaklıklar kamu liderlikli olmalıdır. Kamusal örgütler, projenin büyük ortağı ve son karar mercii ya da konuların adil biçimde karara bağlanmasında rol oynayıcı olmalıdır. Proje ve uygulamanın mali kaynakları, bölgenin iç sosyal ve fiziksel potansiyeline bağlı dinamiklerin doğru örgütlenmesi ile oluşabilir. Dönüşüm proje ve uygulamasının sermayesi, yine projenin kendisi olabilmelidir. Bunun için, bölge dönüşüm projesinin değerinin paylaşılması, parsel bazında değer paylaşımı yerine benimsenmelidir. Proje, iki türlü ekonomik değer üretebilir. Söz konusu değerlerin ilki, proje kapsamında üretilmiş yapı ya da yapı gruplarının mülkiyet değerleri, ikincisi ise işletim değerleridir. Yine bölgenin kesin bir mülkiyet değerleri sistemine sahip olmasının temini şarttır. Planlama ilkeleri kapsamında temel hedef, kenti, özgün sosyal ve fiziksel ortamı içerisinde üretmek, varsıllık ve yoksulluğa bağlı kopmaları, yarıkları dikmek, kentin zirve ve çukur bölgeleri arasındaki farkı azaltmaktır. Bu bakımdan dönüşüm projesi sonrası bölge, kente entegre olabilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizm, Kentsel Çöküntü Bölgesi, Metropol, Kentsel Dönüşüm, Kamusal Alan

ABSTRACT

ORGANIZATION and RE-USE of URBAN RUINED REGIONS

Stated briefly, primarily in consistency with the physical and social structure of the city, the scenario of urban transformation should consider the genuine core memory and texture of the city. Social and physical values should identify the theme of the project; economic, ecological and egalitarian principles should act as determinants at the beginning of the project, throughout the process of the project and at the result of the project. It should not be forgotten that the transformation project is a project of compromise; organizations should disperse to the bottom, be democratic and expand horizontally. The organization type should rely on open and democratic collectivism; however, this collectivism should be based upon public leadership. Public organizations as the main shareholders of the project and the final decision-making authority should have an impact on the taking of fair decisions. The financial resources for the project and its implementation can be created by the proper organization of the dynamics which are dependent on the internal social and physical potential of the region. The capital for the transformation project and its implementation, should again be the project itself. In order to accomplish this, the value of the transformation project of the region should be shared in lieu of value sharing on the basis of parcel of land. The project can generate two kinds of economic values. The first of the said value is the property value of the structures or groups of structures created within the scope of the project, the second is the going concern value. Assurance of the region's possession of absolute property values is essential. Within the context of planning principles the fundamental objective is to produce the city within its genuine social and physical setting and sew ruptures and cleavages related to prosperity and poverty, and to decrease the difference between peak and cavity regions of the city. In this regard, after the completion of the transformation project the region should be able to integrate itself to the city.

Keywords: Capitalism, Urban Ruined Regions, Metropolis, Urban Transformation, Common Space

¹ "KENTSEL ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİNİN ÖRGÜTLENMESİ Ve YENİDEN KULLANIMI", Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

1.GİRİŞ

20. yüzyılın sonu itibari ile dünya pazarı, küreselleşmiş bir ekonomi ve buna bağlı kültürel bütünleşmecilik, neredeyse tüm dünya kentlerine, bölgesel kentlere ya da kentsel bölgelere, yani metropollere ve bir çok büyük kente egemen olmuştur. Bugün, aynı zamanda, küresel kapitalizme bağlı olarak, varıllık ve yoksulluk ikililiği üzerinden toplumsal dizgelerin, sosyal değerlerin parçalandığı, bir karşıtlıklar evreni yaşanmaktadır [1].

Metropoller, söz konusu varıllık ve yoksulluğun, zirve ve çöküntü bölgelerinde, yan yana, ancak birbiri ile neredeyse ilişkisiz biçimde yaşandığı, kapitalist sistemin üretim ve tüketim iklimleridir. Söz konusu büyük dünya kentleri, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden bu yana, ekonomik anlamda, varıllık – yoksulluk biçimleri ve mülkiyet değerleri bağlamında, ikili sosyal ve fiziksel yapılanmaların, ötekilendirmelerin ortamıdır denilebilir.

Sadece yoksulluk bölgeleri kentsel çöküntü alanları değildir. Aslında afet ya da savaş geçirmiş kent içi bölgeler, güncel işlevini yitirmiş ve terk edilmiş tarihi kent merkezleri, kullanım dışı kalmış ve kentin içinde konumlanmış sanayi ve liman yerleşimleri de, kapitalizmin güncel döngüsünün dışında yer almaları bakımından, sistemin birer çöküntü bölgesi olarak değerlendirdiği, sürekli ancak düzensiz biçimde büyüyen ve gelişen metropollerin karanlık, çukur alanlarıdır.

Bu anlamda, bir çok dünya kentinin, ancak özellikle 3. dünya metropollerinin ortak sorunu, kentsel çöküntü bölgeleri ve kapitalist odakların yerleştiği zirve alanlar arasındaki kenarlaşmalar, kent bölgelerinin yarılarak birbirinden sosyal ve dolayısıyla çoğunlukla fiziksel olarak kopmaları, adalaşmalarıdır. Kentin, parçalı ve süreksiz gelişiminin ana temasını, birbirinden kopuk, birbirini tanımlamayan, sosyal ve fiziksel oluşum koşulları bakımından birbirinden

son derece farklı yerleşimler, yani sosyal ve mekansal anlamda karışım yerine kutuplaşmalar biçimlendirmektedir.

2.KENTSEL ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

20. yüzyılın küresel kapitalist rekabet ortamı bağlamında, büyük dünya kentlerinin söz konusu kar yarışlarında geriye düşmemesi, kentin bulunduğu bölge ve ülke açısından büyük önem taşımaktadır. Yarıştan geri kalmamak amacını taşıyan her büyük kentin, öncelikle, sosyal ve fiziksel açıdan dengeli gelişmesi ve büyümesi, mevcut tüm yer altı ve yerüstü kaynaklarını optimum değerlerde kullanabilmesi gerekmektedir. Son çeyrek yüzyıldır bu gerçeğin farkında olan kapitalizm, kentin fiziksel ve sosyal yapılanmalarını, bir bakıma kentin coğrafyasını yeniden haritalandırmanın gerekliliğini bir biçimde kavramıştır.

1980'lerden bu yana, kentsel dönüşüm kavramı altında, birçok metropolde ve büyük kentlerde, kentin dengeli ve sürekli gelişiminin sağlanması amacıyla, kentsel çöküntü bölgelerine yönelik yenileme çalışmaları proje ve uygulama kapsamında yürütülmektedir.

Bu bağlamda, yoksulluğa bağlı çöküntü bölgelerinin, dönüşüm proje senaryoları ve uygulamaları incelendiğinde, söz konusu dönüşüm sürecindeki örgütlenme ve organizasyonlar, yaratılan finans kaynakları, proje senaryoları, projelendirme biçimleri ve uygulama yöntemleri, küçük istisnalar dışında, bir çok yönden birbirine benzemektedir.

Kapsamlı olarak belirtmek gerekirse, kentsel dönüşüm organizasyonları ve örgütlenme biçimleri, çoğunlukla kamu liderlikli, kamu – özel sektör ortaklıklarına bağlı, gerçek kamu olan toplum ve bölge sakininin, küçük ortak konumunda pay sahibi olabildiği sosyal yapılanmalar olmuşlardır. Söz konusu organizasyon ve örgütlenme biçimlerini belirleyen en büyük

etken, dönüşüm proje ve uygulaması için yaratılan, ulusal ya da uluslar arası düzeyde, kamusal ve çoğunlukla özel sektörel finans kaynakları ve güç odaklarının tutumudur. Dönüşüm proje ve uygulamasının finansmanı, genellikle bölgenin kendi iç sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, mülkiyet organizasyonlarından değil, büyük ölçüde dış kaynaklarca sağlandığından, proje organizasyon ve örgütlenme biçimleri, bölge sakininin ötekileştirilebildiği, hatta yok sayılabildiği, anti-demokratik, şeffaf olmayan düzenler olabilmektedir. Bu durum, şüphesiz ki, proje uygulaması sonrası bölgenin yeni kullanım biçimlerine de yansiyabilmektedir.

Dönüşüm proje senaryosu, çıkış noktasını, bölge, kent ve hatta ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel koşullar şekillendirmede olduğu takdirde, projelendirme süreci, organizasyon ve örgütlenmeler, yaratacağı sosyal ortam ve buna bağlı mekan anlayışı bakımından projenin kendisi, bölgeye ve kente yabancı kalabilmektedir.

Kurgusunu, o bölgenin, kentin ve ülkenin sosyokültürel ve ekonomik yapısını ve ihtiyaçlarını, fiziksel şartlarını dikkate almadan oluşturan dönüşüm proje uygulamaları sonucunda bölge, öncelikle mevcut sakinini yitirmekte, bölge el değiştirmektedir. Bölge nüfusunun, dönüşüm sonrası yer değiştirmesinin temel sebebi, projeye bağlı üretilen konut stoğunun, dönüşüm finans kaynaklarının dayatması ve borçlanmalar dolayısıyla, senaryo gereği üst gelir gruplarının hedeflenmesi sonucu, varsıl kesimin eline geçmesidir.

Bölge sosyal ve fiziksel yapısına yabancı dönüşüm senaryoları sonucu, yoksulluğa bağlı çöküntü bölgeleri, sosyal ve fiziksel açıdan kentle entegrasyonunu iyice yitirebilmektedir. Senaryolar, özgün kentsel doku ve mimari üretimini gerçekleştirilememektedir. Bölge, dönüşüm

sonrası, anonim bir şehircilik ve mimari dile sahip olmakta, bu anlamda kent belleğinin aşınmasına yol açmaktadırlar.

Dönüşüm projelerinin ana temasını, bölgenin ve kentin ihtiyacını duyduğu düşünülen konut sorununun çözümünün bir parçası olabilmek oluşturmakta, bölge, kentin asıl meselesi olabilen çok merkezlilik doğrultusunda çok işlevli olarak tasarlanamamaktadır. Dengeli özel ve kamusal alan dağıtımının yapılamadığı, genellikle konut hakim işlevli bölgeler, dönüşüm sonrası kendi ekonomik döngülerini, yani iç işleyişlerini sağlayamadıkları gibi, nicelik ve nitelik olarak yetersiz kamusal mekanları ile kentle bütüncül bir ilişkiye geçememektedir. Daha açık bir ifade ile çöküntü bölgesi, kentsel yenileme sonrası daha kapalı bir yerleşim alanına dönüşmekte, kentle entegrasyon sağlanamamakta, kentteki adalaşmalar artmaktadır.

Bugün, her ülkenin, o ülke kentlerinin ve o kentlerin içinde veya çeperinde konumlanmış çöküntü bölgelerinin sosyokültürel, ekonomik ve fiziksel özellikleri, birbirlerine göre büyük farklılıklar barındırmaktadır. Söz konusu farklılıklara bağlı olarak, çöküntü bölgeleri için öngörülen dönüşüm senaryolarında da farklılıkların olacağı, tek bir kentsel dönüşüm senaryosu uygulamasının her çöküntü bölgesi için sosyal ve fiziksel bakımdan çözüm oluşturamayacağı son derece açıktır.

Bölgenin dönüşümü ile ilgili üretilen politikalar, ülke gelişim ve planlama politikaları ile diyalektik bir ilişki içinde olmadığı sürece, geçerliliklerini yitirmek durumundadırlar. Bu da, dönüşüm politikasının uygulanmamasına, ya da uygulandıktan sonra ülke, kent ve bölgenin fiziksel ve sosyal gerçekliğine yabancı kalmasına yol açmaktadır. Söz konusu yerel gerçeklikten uzaklaşıldığı takdirde, bölge kullanıcısının, yani yoksulun yararına olan her şey zararına gelişmekte, bölge,

orada yaşayanın, o kentin ve hatta ülkenin bir parçası olmaktan çıkmakta, tanımsız global-kapitalist bir yok mekana dönüşmektedir. Bu durumda, kentteki söz konusu sosyal ve fiziksel gelişim dengesizliği büyümekte, kentsel yarıklar fiziksel ve sosyal anlamda derinleşmektedir.

3.YENİ BİR KENTSEL DÖNÜŞÜM MODEL KURGUSU

Burada, tek bir dönüşüm modelinden bahis etmek imkansızdır. Ulusal ve uluslar arası kentsel çöküntü bölgeleri içinde buldukları birbirinden farklı sosyal ve fiziksel şartlar bakımından incelendiğinde, bölge dönüşüm proje ve uygulama örnekleri gözden geçirildiğinde, yeni bir dönüşüm modelinin ancak oluşum koşullarından, proje üretimi ve yönetimindeki genel yaklaşım ilkelerinden, uygulama yöntem biçimlerinden söz etmek mümkün olabilir.

Öncelikle belirtmek gerekirse, kentsel dönüşüm proje ve uygulamaları, kentin bölgeleri arası entegrasyonu sağlamaya yönelik, kenti üreten, kenti bir bütün olarak ele alan yapıda olmalıdır. Bölgenin ve bölge nüfusunun ihtiyacını duyabileceği yapısal dönüşümünün sağlanması bakımından [2] proje senaryosu bölge sakini ile birlikte oluşturulmalı, toplum, proje ve uygulama sürecinde aktif rol oynamalıdır. Böylelikle dönüşüm, bölgenin, bölgenin bulunduğu kentin ve ülkenin gerçekten ihtiyacını duyduğu yönde sosyal ve fiziksel olarak gelişebilir. Bölgenin, kentin diğer bölgeleri ile entegrasyonunun sağlanması ve kentin çekim merkezlerinden biri olabilmesi için, sadece barınma değil bir çok işlevin yerine getirilebildiği bir alana dönüştürülmesi, bölge halkının sağlık, eğitim, istihdam problemlerinin çözümü bakımından da önemlidir. Bu noktada, dönüşüm sonrası parsel bazında değil proje bazında değer paylaşımı tercih edilmelidir. Proje bazında değer paylaşımı sayesinde, hem proje kendi kendisini ödeyebilecek, hem dönüşüm istihdam, barınma, sağlık ve eğitim gibi konularda sürdürülebilir olacak,

hem de bölge bu yolla kentle gerçek anlamda entegrasyon sağlayacaktır. Özel ve kamusal mekanların tasarımı bu anlamda son derece önemlidir.

Proje, finans kaynaklarını kendi iç dinamiklerinden yaratabilmelidir. Proje bazında üretilecek değerlerin gerek mülkiyet gerekse işletme değerinin kamu liderlikli ortaklaşa adil paylaşımı; oluşturulacak arazi bankası ve yaratılacak özel fonların kontrolünü ve yönetimini sağlayacak iç şirketleşmeler ile projenin sermayesini, bölgenin sahip olduğu emeğe ve birikime dayalı sosyoekonomik değerleri ve fiziksel potansiyeli üretebilir.

Yeni dönüşüm modeli organizasyon ilkeleri ve buna bağlı örgütlenmeler, tabana dayalı, şeffaf ancak mutlaka kamu liderlikli olmalıdır. Burada, kamu kuruluşlarının liderlik ettiği, çok yönlü, demokratik, şeffaf ve etkileşimli ortaklıklardan bahis edilmektedir. Sivil toplum kuruluşları, uzman ekipler, yönetici grup, girişimci ve halk arasında diyalogu sağlayan, ara yüzü oluşturan bir role sahip olmalıdır.

Kentsel dönüşüm aslında temelinde bir uzlaşma projesidir. Ancak, uzlaşmanın sağlanmasında kamu kuruluşlarının liderlik ve hakemlik etmeleri, gereken yerlerde tikanıklıkların aşılmasını sağlayıcı etkinlikte rol oynamaları son derece yararlıdır.

Yeni bir dönüşüm modelinin güdeceği temel politikalar, buna bağlı planlama ve tasarım ilkeleri, bölgenin, kentin ve ülkenin sosyal ve fiziksel gerçekleriyle uyumlu olması şarttır. Ekolojik ve ekonomik değerlerin, eşitliğin doğru biçimde uygulanması şarttır. Kent belleğinin pekiştirilmesi, kent kimliğinin korunması ve kentin özgün üretiminin sağlanması dönüşüm politikasının içinde olmalıdır. Bölgeye uzun vadeli yatırımın teşviki, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal yaşam, kentin konut ve altyapısal problemlerinin çözümü, yine modelin temel ilkeleri içindedir.

Proje bütünü içinde, yapılacak analizler, sağlanacak interaktif katılım sayesinde deneysellikleri, ve güncellikleri ile proje senaryosunu, kurgusunu, genel politikayı, planlama ilkelerini ve tasarımı doğrudan etkileyebilmelidir. Proje politikası, planlama ilkeleri, tasarım ve uygulama biçim ve yöntemleri birbirlerini etkileyen geri dönüşümlü süreçlerdir.

Özellikle üçüncü dünya ülke metropollerindeki çöküntü bölge sakinlerinin uygulama safhasına katılımının sağlanması, bölgeyi sahiplenmeleri, projeye emeklerini koyarak ortak olmaları ve yeni bir meslek öğrenmeleri açısından son derece önemlidir.

Özetle yinelemek gerekirse, her bölgeye göre devingen bir kapsam içerecek olan dönüşüm projelerinin geliştirilmesini sağlayacak yeni model temel ilkeleri;

- yenilikçi yaklaşım ve yöntemlerin ortaya çıkarılması,
- uygulanabilir ve yaygınlaşabilir modellerin yaratılması,
- yerel zenginlik, kimlik ve potansiyellerin kullanılması,
- katılımcı ve işbirlikçi yöntemlerin uygulanması,
- ekonomik ve çevresel (ekolojik) değerlerin dikkate alınması ve yeniden yaratılması,
- yeni bir üretken, paylaşımcı ve adil kamu anlayışının tasarlanması olarak özetlenebilir.

4. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN ÖN KOŞULU OLARAK KAMUSAL MEKAN

Kapitalist güç odaklarınca bugün, zaman, mekan ve daha genişlemiş haliyle coğrafyalar bir biçimde hakimiyet altına

alınmaktadır. Kentler, ülkeler arasında yaratılan ticari eksenler, varsıllık ve yoksulluk durumları üzerinden tanımlanan, yeniden tarif edilen kitleler, kabulcü ya da dışlayıcı bölgelemeler ve bu anlayışın simgelerinin bir bölümünü oluşturan, haz ya da korku mekanları, anıtlar, yasak mekanlar, kontrol mekanizmaları, çalışmanın, üretim ve tüketimin ritüel mekanları, aslında bugün şeylerin uçlarını kapatan, birleştiren ve giderek nesnelleşen, objelerin biriktirildiği objelerin üretimi mimarlık yolu ile tasarlanmaktadır [3].

Günümüzde kent, artık açık uçlu, potansiyeller ile dolu, bir araya getirici, eşitlikçi ve üretken kamusalılığı ile antik kentin tam tersi yönde, daha çok çeşitli projelerin bir araya getirildiği, zamanında sabitleştirildiği, arazi ve iklimin sürüp giden etkenliğinin egemen olduğu, kapalı bir ortamlar bütünü olarak düşünülür.

Öyleyse bugün, planlamanın ve tüm diğer sosyal disiplinlerin bundan sonra cevabını vermesi gereken soru, bu koşullar altında ve yeni toplumsal kabuller ve umutlar bağlamında şu olmalıdır: Eğer toplumsal hayat, toplumsal eşitliği ve herkesin refahını geliştirecek biçimde rasyonel olarak planlanacak ve kontrol edilecekse, o zaman üretim, tüketim ve toplumsal etkileşimin zaman ve mekan haritalandırılması nasıl olmalıdır?

Bütün ayrılmışlıklara rağmen ya da bunları ortaya çıkaran yapısal engelleri ortadan kaldırarak eşit ve özgür (değerlerin nasıl tanımlanacağı değişecektir) bir ortak yaşam; adil ve çoğul bir kimlik ya da kolektif tecrübe nasıl mümkün kılınabilir?

Bu soruya bir yanıt biçiminde, bugün yapılması gereken, hem farklılıkları hem de benzerlikleri bulunan bireyler ve ortak düzlenimler arasındaki iletişime dayanan yeni bir modernliğin doğmasını sağlayacak koşulları yaratmaktır [1].

Henüz daha planlama sürecinde, tasarımcılar, kentteki sosyal kutuplaşmayı yok edecek, kent yarıklarını dikecek, varıl ve yoksul kesimi, öteki ve berikiyi samimi ve üretken, dayanışmacı ve saygın bir kamusal ortaklığa ve iletişime teşvik etme endişesi taşımalıdır. Söz konusu edilen kamusal inşası gerçekleşmediği takdirde, dönüşüme uğratılmak istenilen çöküntü bölgesinin, kentle entegrasyonunun fiziksel ve sosyal anlamda gerçekleşmesi pek mümkün gözükmemektedir. Böyle bir inşaa anlayışından yoksun dönüşüm projelerinin de, tam tersine, aslında tartışmasız büyük bir kent problemi olan sosyal kutuplaşma mekanlarının üretimine katkıda bulunduğunu gösterir.

Bugün Marx'ın [4] da belirtmiş olduğu gibi, mülk sahibi sınıf, beş para ödmeden kamusal alanı çalmıştır. Kamusal alan, yerel zeminiyle birlikte mekanını kaybetmiş, şeffaflığını ve anlaşılabilirliğini yitirmiştir [5]. Depolitize olmuş kamu mekanları, transferlerin yapıldığı, geçip gidilen, kişisel bir pasif deneyim alanıdır. Özel hayatın kutsandığı kentin en önemli unsuru, günün en büyük kısmının geçtiği ev olmuştur [7].

Oysa mekanın yitiren kamusal alan, birinci yönüyle, mekansal bir kavram; toplumsal yaşantımız içinde fikirlerin, ifadelerin ve tecrübenin üretildiği, açığa çıktığı ve paylaşıldığı, dolanıp yayıldığı ve müzakere edildiği toplumsal alanları (kamusal mekanlar); bu süreçte ortaya çıkan anlam içeriğini (kamuoyu, kültür, tecrübe) ve bu anlam üretim sürecini oluşturan ya da bu süreç içinde oluşan kolektif gövdeleri, ulusal birimlerden ulus altı birliklere ve giderek ulus üstü ve küresel düzleme dek uzanan kamuları tanımlamaktadır [7].

Bir toplumda var olan kamusal alanın genişliğini ve sınırlarını, düşünce, ifade, bilgiye erişme, tartışma, toplanma, örgütlenme ve tanınma özgürlüklerinin gelişmişliği ve ayırt etmeksizin herkesi

kapsayıcılığı, yani eşitlik, çokluk ve farklılıklar belirlemektedir [7].

Bu bağlamda, çağdaş bir kentsel planlama ilkesi olarak öncelikle ve ivedilikle düşünülmesi gereken konulardan biri de, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını ve kentsel ilişkileri en aza indirecek, kentlerdeki yaşam kalitesini arttıracak, kapsayıcı aktif katılımı odağına alan bir kamu yönetim sisteminin ve kamusal alanın kurulması, kurgulanması ve böylesi bir sistem içinde merkezi ve yerel yönetim birimlerinin tamamlayıcılık ve bütünlük ilkeleri uyarınca çalışmalarının sağlanmasıdır.

5.SONUÇ

Toplumunu değiştirmek, yaşamı değiştirmek, eğer ele geçirilen mekanın üretimi gerçekleşmiyorsa bir anlam ifade etmemektedir [8]. Kentsel dönüşüm modelleri, hem mekanın hem de kullanıcının değişimi ile ilgili sorumluluk yüklüyorsa, Tekeli'nin [2] ifade ettiği gibi yapısal bir değişimden söz etmek mümkün olabilmektedir.

Özgürlüğün, yaratıcılığın ve adil paylaşımın ortamı olarak kamusal alan, kurulacak üretimi ve paylaşımcı iletişime ev sahipliği yapabilmelidir. Öteki ve beriki arasındaki mesafelere saygı duyan, ama aynı zamanda da iletişimi yaratan, gizli bir anlaşma gerektirmeyen, ama karşılıklı saygı isteyen, her iki tarafında birbirini eşit görmesini gerektiren ve bütün bunların başka bir güç tarafından benimsetilmediği bir arkadaşlık ilişkisinin [1] kurulması ancak güçlü bir kamu imgesi ile mümkündür. Birçok az gelişmiş ülkede ve Türkiye'de de kamu, toplumdan öte hatta topluma karşı soyut bir otoriter sistem olarak tanımlanmaktadır. Kamunun ve toplumun aslında aynı kavramlar olarak yeniden örtüştürülmesi gerekmektedir. Söz konusu gelişimci, paylaşımcı ve üretken ilişkiler bütünüünün kurulmasında en büyük katkı kamusal alana ve kente geri dönmesi

koşulu ile sanat ve oyun aracılığıyla sağlanması mümkündür.

Bugün tam tersine, kent ortamı sanattan uzaklaştırılmıştır. Sanat, kentin elinden alınmış ve boş zamanları doldurmak için belli yerlere özgü bir deneyim haline gelmiştir. Kentten ayrılan duygu, incinebilir ve korunmasız bir duruma gelmiş, duygudan ayrılan kent, yabancılaşma ve düşmanlığa tanıklık edebilen değişmez bir arka plan olarak kalmıştır [6].

Bugün neredeyse içine nesnelere yerleştirildiği yine nesnel bir şey haline getirilmiş [9], parçalı ilişkiler kurdurtan, kutuplaşmaların, adalaşmaların, yarılmaların, süreksizliğin ortamı, genetik olarak aktarılıyormuş gibi görünen, biyolojik olarak belirlenen somut mekanın içine, olabildiği ölçüde algısal ve simgesel mekanı zerk etmek, parçalanmış ve süreksizleşmiş mekanı, zamanı, toplumu bir başka ifade ile öteki ve berikiyi birbirine yaklaştıracaktır. Bu anlamda, yeni kentsel dönüşüm modelinin kurgulayacağı kamusal alanın oluşum ilkeleri, yapısal dönüşümün tetikçisi olarak son derece büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

[1] Touraine, A., (2005), Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek miyiz?, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 132-146

[2] Tekeli, İ., (2003), "Değişen Kent Çeperleri, Saçaklanma, Kentsel Etek, Kırsal Etek", Mimarist, 1:27-34

[3] Koolhaas, R., Mau, B., (1995), S,M,L,XL, Rem Koolhaas and The Monacelli Press, New York, 214-221

[4] Marx, K., (2003), Yabancılaşma, Sol Yayınları, İstanbul, 81-82

[5] Habermas, J., (2004), Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak, Siyaset Kuramı Yazıları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 32-33

[6] Benevolo, L., (1995), Avrupa Tarihinde Kentler, Afa Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 91-97

[7] Özbek, M., (2004), "Kamusal Alan Kavramının Kamusallaşması ve Kamu Otoritelerinin Kamusal – Özel Alan Söylemleri", Kamusal Alan, Hil Yayın, 12:99-106

[8] Lefebvre, H., (1973), Writings on Cities, Blackwell Publishers, Londra

[9] Tschumi, B., (1996), Architecture and Disjunction, The MIT Press, Boston